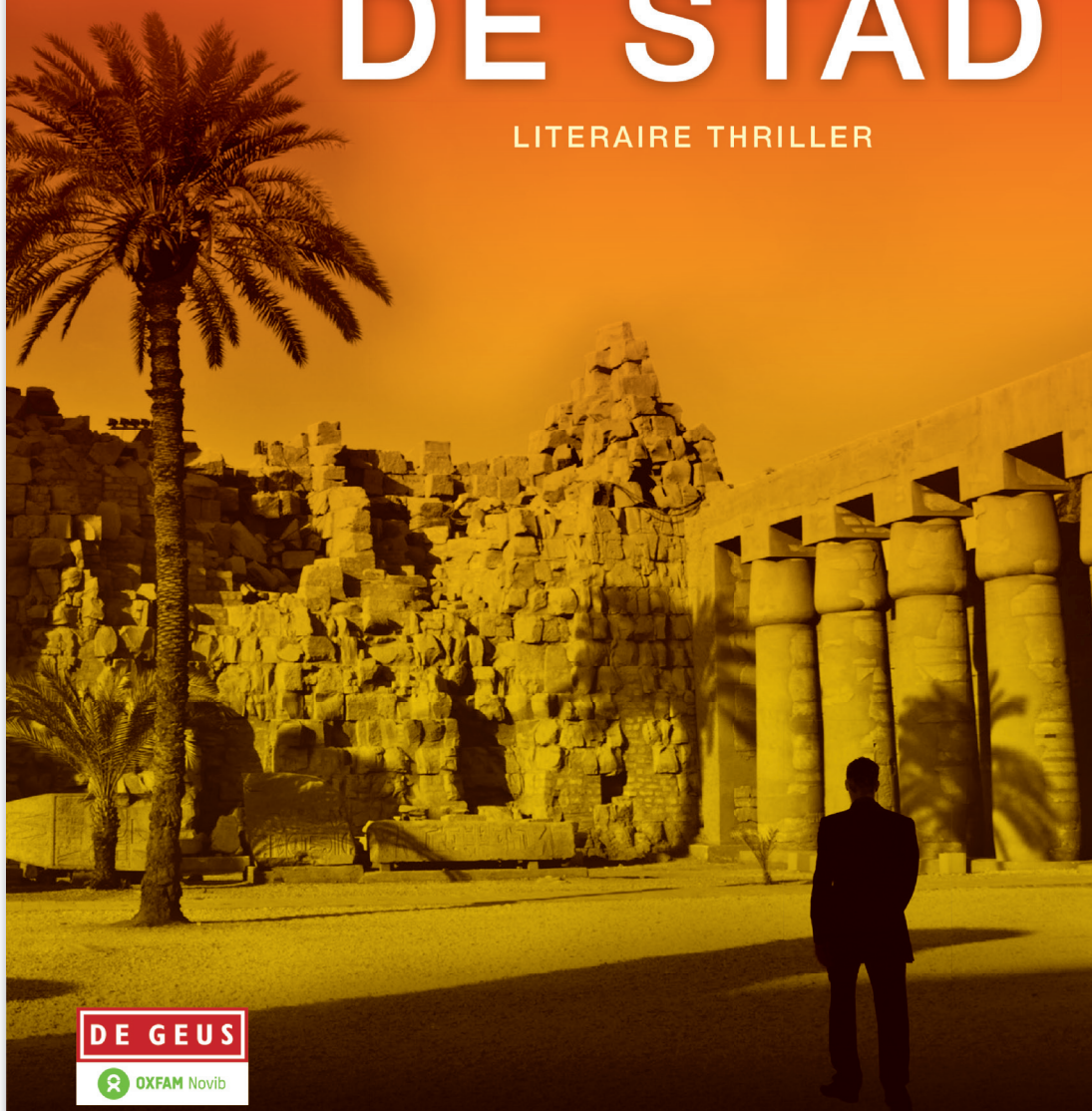

'De eerste Afrikaanse speurder die moeiteloos
kan wedijveren met Morse, Wallander en consorten.'
– De Standaard ****

ENGEL VAN DE STAD

LITERAIRE THRILLER

DE GEUS

OXFAM Novib

PARKER BILAL

DETECTIVE MAKANA-REEKS

LEESWIJZER

Parker Bilal - Engel van de stad

OXFAM Novib

AMBASSADEURS VAN HET ZELFDOEN

PARKER BILAL

ENGEL VAN DE STAD

JAAR VAN UITGAVE	2013
OORSPRONKELIJKE	
TITEL	Dogstar Rising
VERTALING	Kathleen Rutten
GENRE	Thriller
ISBN	978 90 445 2122 1
UITGEVER	De Geus i.s.m. Oxfam Novib
AUTEUR LEESWIJZER	Marlene Lunter

Parker Bilal werd in 1960 in Londen geboren als Jamal Mahjoub. Hij groeide op in Soedan en studeerde geologie aan de universiteit van Sheffield. Na zijn studie keerde hij in 1984 terug naar Khartoem, de hoofdstad van Soedan, waar hij zijn debuutroman schreef. Intussen heeft hij zeven romans en thrillers op zijn naam staan. *Engel van de stad* is het tweede deel van de serie waarin privédetective Makana de hoofdrol speelt. Het eerste deel *De donkere straten van Caïro* verscheen ook in de boekenreeks van Oxfam Novib. Bilal is nu fulltime schrijver, maar werkte eerder onder andere als geoloog, bibliothecaris, schilder, curator, journalist en vertaler. Momenteel woont hij in Barcelona. Eerder verbleef hij ook in Egypte en Denemarken.

Het verhaal

In Imbaba, een arme wijk in Caïro, worden verschillende zwervkinderen gruwelijk verminkt en vermoord. De overheid, die de aandacht af wil leiden van haar eigen corrupte praktijken, wijst naar de christenen. De moslims keren zich tegen hen en onlusten breken uit. Op verschillende momenten zien de bewoners hoog op gebouwen een gestalte verschijnen, al gauw de Engel van Imbaba genoemd. In dezelfde tijd roept Farook Faragalla, de eigenaar van een slecht lopend reisbureau, de hulp in van privédetective Makana omdat hij een dreigbrief heeft ontvangen. Makana maakt kennis met de verschillende werknemers. Eén van hen is de Koptische-katholieke Mira Hilal, voormalig literatuurdocent aan de universiteit. Haar contract is niet verlengd omdat haar islamitische man, professor Ridwan Hilal, ontslagen is aan dezelfde universiteit omdat hij zich kritisch opstelt ten opzichte van de Koran. Mira denkt daarom dat de dreigementen voor haar zijn bestemd. Een tweede werknemer is Joeseef,

die allerhande louche handeltjes heeft, zoals Makana al snel ontdekt. De neef van Faragalla, Rami, leidt een filiaal van het reisbureau in Luxor.

Makana ontdekt al snel dat niemand is wie hij zegt te zijn en dat iedereen een verborgen agenda heeft. Hij raakt verstrikt in een netwerk van intriges waarin de corrupte overheid een grote rol speelt. Hij krijgt met bedreigingen, geweld en moord te maken.

Structuur, tijd en plaats

Het boek bestaat uit een proloog van vier bladzijdes en vier delen die onderverdeeld zijn in resp. 11, 14, 6 en 11 hoofdstukken. Deel I en II tellen ongeveer evenveel bladzijdes (125), het derde deel en vierde deel zijn korter met resp. 74 en 107 bladzijdes. De lengte van de hoofdstukken varieert van vijf tot achttien pagina's.

De proloog en de delen hebben een titel, achtereenvolgens: 'Caïro 2001', 'De hondsdagen', 'De stem van de rede', 'De ster van de Nijl' en 'Gevallen engelen'. De 42 hoofdstukken zijn genummerd.

De roman is chronologisch opgebouwd. De gebeurtenissen spelen zich in ongeveer twee weken tijd eind augustus, begin september 2001 af. Het verhaal eindigt op 11 september. Plaats van handeling is voornamelijk Caïro: in het reisbureau Blue Ibis, op straat, in taxi's, op de awama (een soort woonboot) van Makana, in de kerk en sportschool, in diverse woningen, koffiehuisen en hotels. Deel III speelt zich grotendeels in Luxor af: op het cruiseschip van het reisbureau, op een pleisterplaats aan de Nijl en in een vervallen klooster landinwaarts.

Verteller en perspectief

De verteller is alwetend. Dat is duidelijk te zien in de proloog die het verschijnen van de Engel van Imbaba beschrijft en de reacties van de mensen erop. Het perspectief ligt voornamelijk bij Makana.

Schrijfstijl

De hele roman is in de verleden tijd geschreven. Het verteltempo is hoog. Actie, reflectie en dialogen wisselen elkaar af. Bilal maakt gebruik van:

- Beeldende details: 'De koffie had vaag naar afwasmiddel gesmaakt, wat hij merkwaardig geruststellend vond' (p.42);
- Humor: 'met zijn krokodillengrijns ontblootte hij zo veel tanden dat je vanzelf afstand bewaarde' (p.198);
- Metaforen¹: 'wanneer de furie van de dag eindelijk afnam' (p.50) en: 'Het canvas van de mat was getekend door zigzagsteken waar scheuren door een onhandige chirurg waren gehecht' (p.102);
- Personificatie²: '... de wereld met een zucht van verlichting op zijn rug leek te gaan liggen' (p.50) en: 'Waarschijnlijk was hij (een Peugeot) ooit blauw, maar nu vertelde hij een regenboogkleurig verhaal over vervangen onderdelen' (p.324);
- Poëtische zinnen: 'De laatste zonnestralen lekten uit de lucht weg' (p.49);
- Vergelijkingen³: 'Ze kauwde op kauwgum alsof het een Olympische sport was' (p.21) en '... een afgeknot geluid klonk alsof er een eend werd gewurgd' (p.341).

Personages

Makana is een Soedanees die in zijn eigen land politie-inspecteur was, tot hij tien jaar geleden naar Egypte moest vluchten. Bij die vlucht zijn zijn vrouw Muna en dochter Nasra omgekomen. Sindsdien kampt hij met een schuldgevoel. Hij werkt nu als privédetective en woont op een armoedige woonboot op de Nijl in Caïro. Hij is integer en kan niet tegen onrecht. Zonder vrees stort hij zich op de nieuwe zaak, is erg vasthoudend, laat zich door niemand afschrikken of intimideren en komt daarbij zelf verschillende keren in levensgevaar.

Makana kent **Sami Barakat** uit zijn vorige zaak en heeft sindsdien vriendschap met hem gesloten. Sami is een integere journalist die de corruptie aan de kaak wil stellen. Hij levert openlijk kritiek op de overheid, maar de moed zakt hem in de schoenen en hij praat over het land verlaten. Hij is getrouwd met **Rania**. Door hun vriendschap met Makana en hun hulp bij zijn onderzoek komt hun beider leven in gevaar.

Farook Faragalla is de eigenaar van een reisbureau dat al

generaties in de familie is. Hij ziet er onverzorgd uit. Zijn dochter **Boetheina**, roepnaam Bunny, heeft een relatie met Talal. Bunny is een verwend, veeleisend nest. **Talal** probeert in een goed blaadje bij Faragalla te komen en schakelt daarom Makana in als Faragalla een dreigbrief krijgt.

Talal is de zoon van **Abdel Aziz**, een Soedanese advocaat en vriend van Makana. Hij kwam in conflict met de overheid en is gestorven in de gevangenis. Talal vluchtte met zijn moeder naar Egypte. Makana voelt zich verantwoordelijk voor hem. Talal ziet hem als een vaderfiguur. Hij is intelligent en werkt als gids en tolk Chinees en Spaans bij het reisbureau. Hij wil componist van klassieke muziek worden en in Wenen gaan studeren. Iedereen mag hem graag vanwege zijn opgewekte karakter.

Mira Hilal, tegen de veertig, werkt sinds een jaar op het reisbureau. Zij gaf Engels en wiskunde aan de kinderen van pastoor Macarius. Haar man **Ridwan** lijdt eronder dat hij in ongenade is gevallen in de moslimgemeenschap en van een belangrijk iemand is verworden tot een no-body.

Rami geeft zich uit voor de neef van Faragalla, maar in werkelijkheid is hij een buitenechtelijke zoon. Zijn moeder pleegde uit schaamte zelfmoord. Hij heeft de leiding van het reisbureau in Luxor. Hij is opgevoed in het Wadi-Nikeiba-klooster, waar hij in de macht kwam van de sadistische **Rocky**, één van de andere weesjongens, echte naam Ahmed Rakoeba. Rami dacht van Rocky af te zijn, maar slaat op de vlucht als die in Caïro opduikt en hem wil gebruiken voor zijn illegale en gewelddadige praktijken. Rocky verhandelt gestolen goederen en houdt op het dak van zijn flatgebouw een aantal weesjongens gevangen, die hij misbruikt en illegale en gewelddadige karweitjes op laat knappen. Hij is een belangrijke schakel in de zaken die Makana op moet lossen.

Joeseef is één van de medewerkers op het reisbureau. Hij is een kille man en heeft de wind er goed onder bij zijn collega's. Met allerlei omkooppraktijken zorgt hij dat diverse hotels aan het reisbureau zijn verbonden. Hij heeft alles te maken met de illegale activiteiten van de Eastern Starbank, een moslim-bank, opgericht door de **Zafrani-broers**, die zich van de misdaad hebben afgekeerd en met de bank willen laten zien dat de Islam het land kan regeren.

¹ Een vorm van beeldspraak, waarbij het object onmiddellijk de naam krijgt van een ander object, op grond van overeenkomst.

² Een begrip of voorwerp wordt als een persoon voorgesteld.

³ Het vervangen of vergelijken van woorden op grond van overeenkomst.

Eissa, ongeveer twaalf jaar, staat in de koffiezaak naast het reisbureau. Hij is in Rocky's macht.

Oemm Ali verhuurt de woonboot aan Makana. Zij woont in een krot op de oever met haar drie kinderen en neemt geen blad voor de mond. Haar jongste dochter **Azieza** houdt de boot schoon en bewaakt Makana min of meer. Ze leest veel en is een slim meisje. Oemm Ali's broer **Bassam** is een nietsnut die tijdelijk bij Oemm Ali inwoont.

Pastoor Macarius, een voormalig bokskampioen, heeft het Wadi-Nikeiba-klooster opnieuw opgebouwd. Het werd gesloten toen er zich verschillende gewelddadige incidenten voordeden waarbij dieren, kinderen en een priester werden mishandeld en gedood. De zaak is toen niet opgelost. Nu heeft hij in Caïro een vervallen kerk opnieuw opgebouwd, waar straatkinderen een slaapplek hebben en naar de sportschool kunnen gaan. Uit het klooster heeft hij **Antoen** meegenomen, een jongen die weinig praat, figuren uit hout maakt en gewelddadige uitbarstingen heeft.

Ishaaq en **Botroes** boksen in de sportschool van de pastoor en richten een groep op die de christenen moeten verdedigen tegen de moslims. Zij bewaken ook Ridwan.

Damazien is een Soedanees kunstenaar die als student een relatie met Muna, Makana's vrouw, had. Vroeger bestreed hij het regime, nu wordt hij ervan verdacht het te steunen. Hij heeft ook banden met de Zafrani-familie. Hij wil Talal sponsoren zodat die in Wenen kan gaan studeren. Hij vraagt Makana hem te helpen **Mek Nimr** in de val te lokken. Hij komt met het verhaal dat Nasra, Makana's dochter niet dood is, maar door Mek Nimr is geadopteerd en als dochter opgevoed. Mek Nimr stond in Soedan Makana naar het leven, waardoor die moest vluchten.

Professor Serhan heeft de hand gehad in het ontslag van Ridwan Hilal. Jaloezie speelde daarbij een rol. Als hij hoort dat Mira in gevaar is, wordt het hem heet onder de voeten.

Sjeik Wahied is een controversiële imam, populair bij het volk en de media vanwege zijn provocerende uitspraken. Niemand durft hem tegen te spreken, ook de regering niet. Hij wakkert de onverdraagzaamheid aan.

Wasim Okasha is een integere politie-inspecteur die binnen het corrupte regime zo goed mogelijk zijn werk probeert te doen. Hij is Makana goed gezind, steunt hem en werkt met hem samen.

Luitenant Sjarqi is een voormalig paratrooper en werkt nu bij de militaire inlichtingendienst. Zijn dienst is als eerste aanwezig bij alle gewelddadige onlusten. Hij roept Makana's hulp in om Damazien te ontmaskeren.

Joenis is een oude man die alles weet van vervalste documenten.

Thematiek

Faragalla vraagt Makana dreigbrieven te onderzoeken. Makana gaat aan het werk, komt in een ingewikkeld web van geweld en corruptie terecht en lost uiteindelijk de zaak op.

Motieven

- Straatkinderen bevolken de straten van Caïro. Met kinderarbeid proberen ze te overleven.
- Ze worden ontvoerd, mishandeld, misbruikt en vermoord. Makana wordt bedreigd en mishandeld, andere personages ondergaan hetzelfde lot. Sommige van hen worden ontvoerd of vermoord.
- De corrupte overheid hitst de moslims tegen de Koptisch-katholieken op. Sjeik Wahied zweept de menigte op. Een massa moslims bekogelt de kerk en neemt Molotov cocktails ter hand.
- Was Egypte in het recente verleden een vrij land en een cultureel centrum, nu verdwijnt de ruimdenkendheid, steekt een strijd tegen de westerse decadentie de kop op en lijkt het op de terugweg naar conservatisme. Verdraagzaamheid is ver te zoeken.
- Hilal, die naar de positie van hoogleraar Arabische Studies solliciteerde, heeft erop gewezen dat men de Koran nog steeds interpreteert volgens de normen van de tijd waarin die is geschreven. Daarmee kwam hij in aanvaring met sjeik Wahied.
- Iedereen heeft geheimen. Makana ontraadselt ze.
- Makana lijkt geen angst te kennen. Hij leeft met een schuldgevoel. Zijn liefde voor vrouw en dochter is groot. Ook Sami en Rania houden van elkaar. Mira handelt uit liefde voor haar man. Die vindt rehabilitatie belangrijker dan haar veiligheid.
- Makana leeft in ballingschap. Zijn verleden is voor hem een verloren paradijs.

Symbolen

De sportschool heet 'Serafijn': 'Het woord betekent "zij die branden". De serafijn is een wezen dat in de hemel leeft, dicht bij God. Hij heeft ogen over zijn hele lichaam en zou op een draak of slang lijken, met zes vleugels, onder de engelen bekleedt hij de hoogste rang' (p.105). Engelen bieden de mensen troost volgens Macarius. Makana vindt engelen en demonen eerder een excuus om de mensen in het donker te houden. Sommige mensen zien de engel van Imbaba als goedaardig, de anderen als boosaardig.

De dreigbrieven die op het reisbureau worden afgeleverd bevatten teksten uit de Koran, uit soera (hoofdstuk) 53, de ster. De ster verwijst naar het sterrenbeeld Sirius, ook wel de Hondster genoemd, die als eerste aan de hemel verschijnt en die daarom de leider wordt genoemd. In Egypte is hij bekend als Sothis, die wordt geassocieerd met Anoebis, de god met de kop van een jakhals of een hond, de bewaker van de onderwereld. Het sterrenbeeld staat voor verandering. Als Sirius niet aan de hemel verschijnt, tijdens de zogenaamde Hondsdagen, de heetste periode van het jaar, maakt hij een reis naar de onderwereld. Door de hitte worden de mensen gek. Het is van oudsher een ongelukkige periode omdat het Nijlwater op zijn allerlaagste peil staat, wat insectenplagen met zich meebrengt. De Egyptenaar wachten op de terugkeer van de ster omdat die de komst van een nieuwe vruchtbare Nijlvloed aankondigt.

Volgens Hilal zijn sterren voorbodes van iets goeds of kwaads (p.151).

Titelverklaring en motto

De titel verwijst naar de engel van Imbaba.

Het motto is een lemma uit een woordenboek of encyclopedie die het woord 'Apocalyps' in positieve zin verklaart. Volgens deze verklaring is de Apocalyps het einde van een duistere periode, het einde van corruptie en bedrog.

➡ Discussiepunten

- Hoe zou u Makana's karakter omschrijven?
- Makana woont op een 'awama'. Wat is dit precies en kunt u hieraan een symbolische uitleg geven?
- Welk beeld krijgt u van de overheid in Egypte?
- Welke symbolische uitleg geeft u aan de titel?
- Kunt u de titels van de vier delen uitleggen?
- Hoe is het motto op het verhaal te betrekken?
- Pastoor Macarius noemt het zwijgen van de meerderheid het 'echte misdrijf' (p.103). Begrijpt u zijn zienswijze en in hoeverre bent u het met hem eens?
- Macarius zegt dat het er alleen toe doet 'wat voor mens' je bent (p.107). Wat bedoelt hij? Wat voor soort mensen zijn de belangrijkste personages?
- 'Ideeën zijn het gevaarlijkste wat we hebben,' zegt Ridwan Hilal (p.220). Op welke manier speelt dat een rol in het boek?
- Maysoun, Mira's zus, vindt ideeën 'de vruchten van iemands ijdelheid' (p.223). Waarop doelt ze? Bent u het met haar eens?
- Joenis zegt dat we het 'verleden nooit achter ons' laten, 'niet echt' (p.229). Voor welke personages geldt dit en waarmee worstelen zij nog?
- Vindt u 'Engel van de stad' een literaire thriller?
- Hoe zou het met Makana verder gaan?